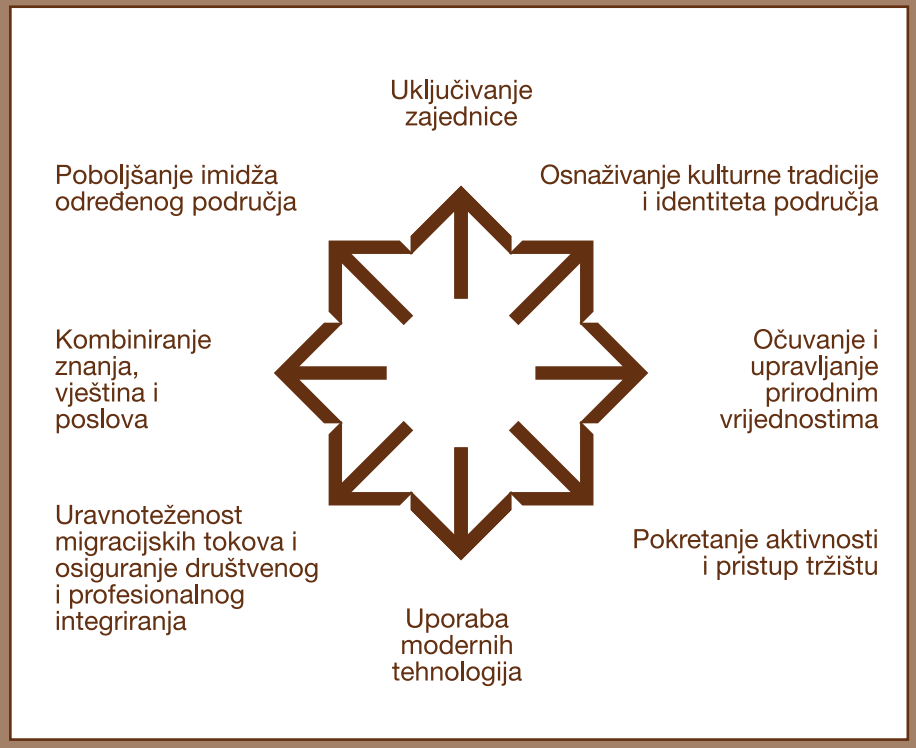
Poglavlje II

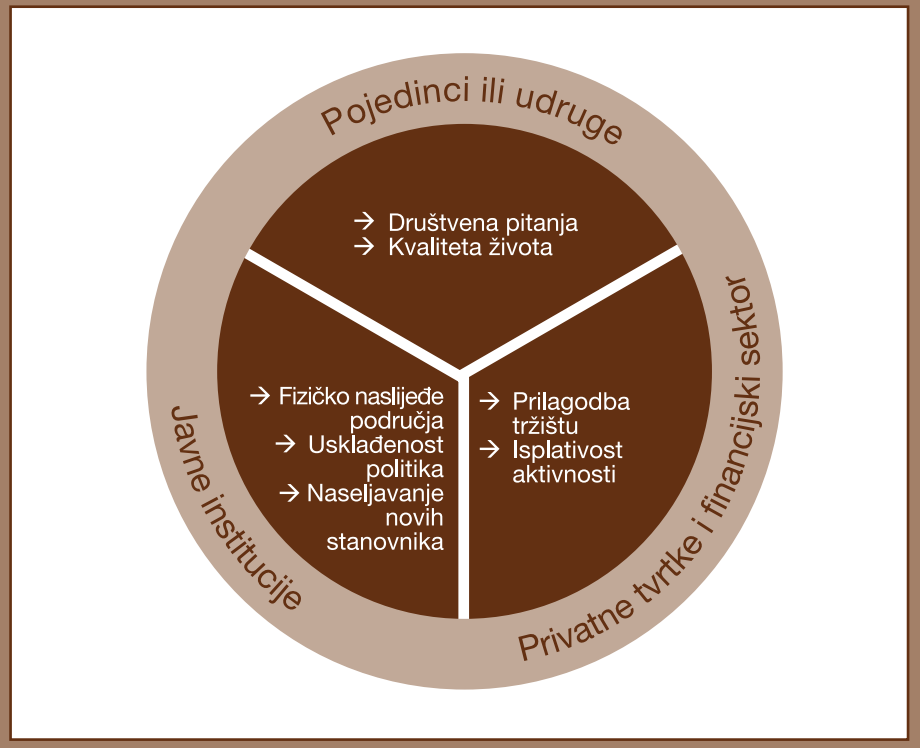
LEADER: pristup ruralnom razvoju

SLIKA 2,3

Pitanja od presudne važnosti za ruralna područja

Čimbenici razvoja i njihovi interesi

LEADER-ov poseban doprinos

“Promjene stajališta” (Španjolska)

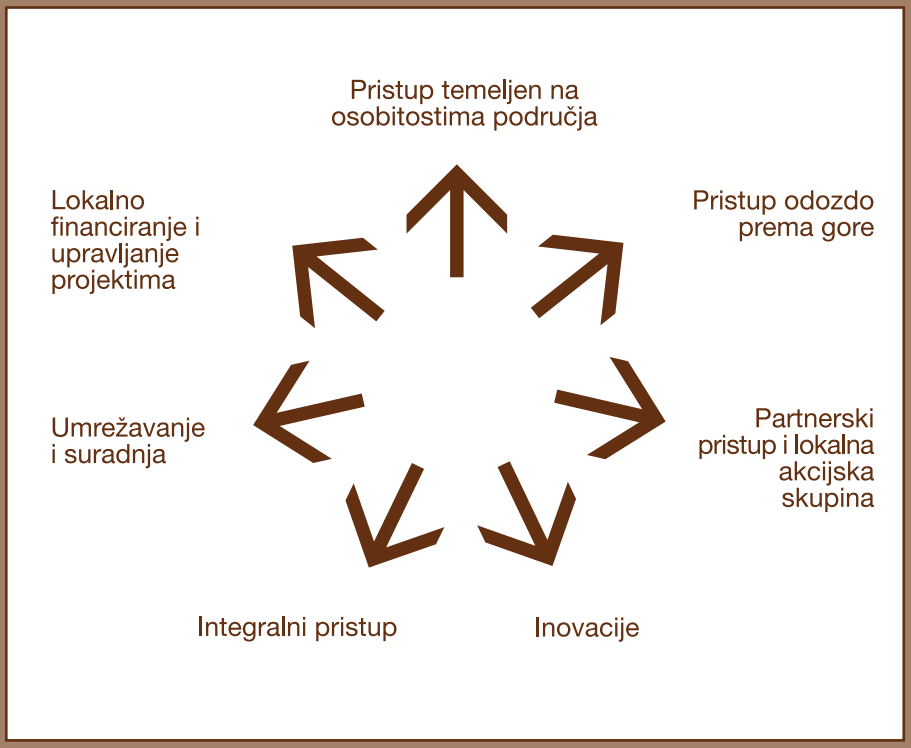
“Ujedinjavanje nositelja razvoja **na razini područja**” (Francuska)

“Mogućnost da se **zamisli** provedu u praksi” (Italija)

“**Lokalna akcijska skupina** promicatelj projekata i skupina s vizijom” (Njemačka)

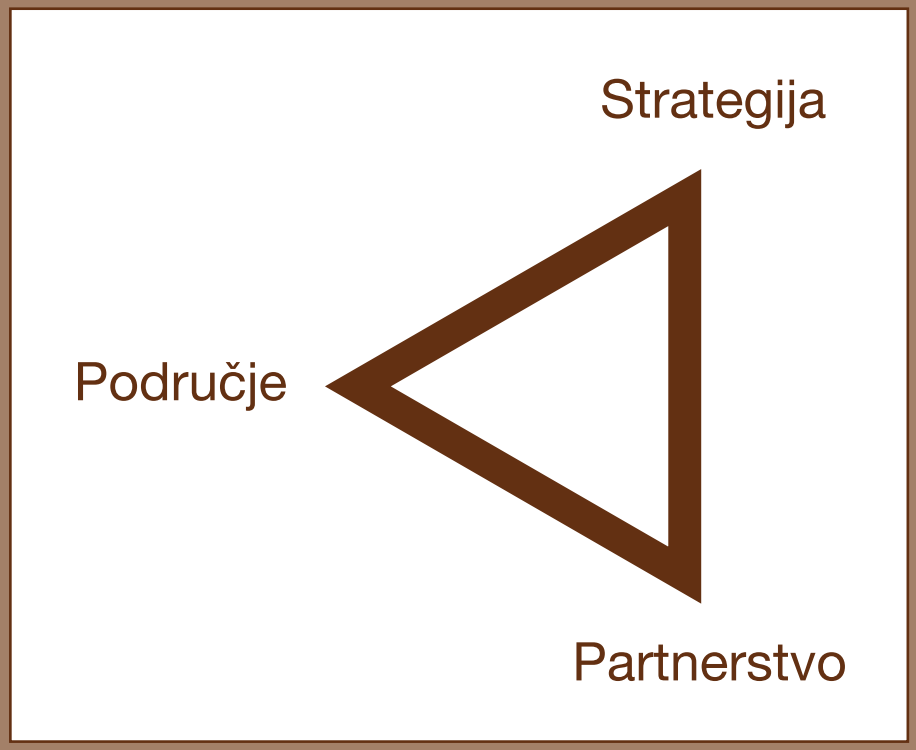
“**Razmjena i prijenos iskustva i znanja** (za primjenu) u druga područja” (Švedska)

Sedam ključnih načela

SLIKA 6,7

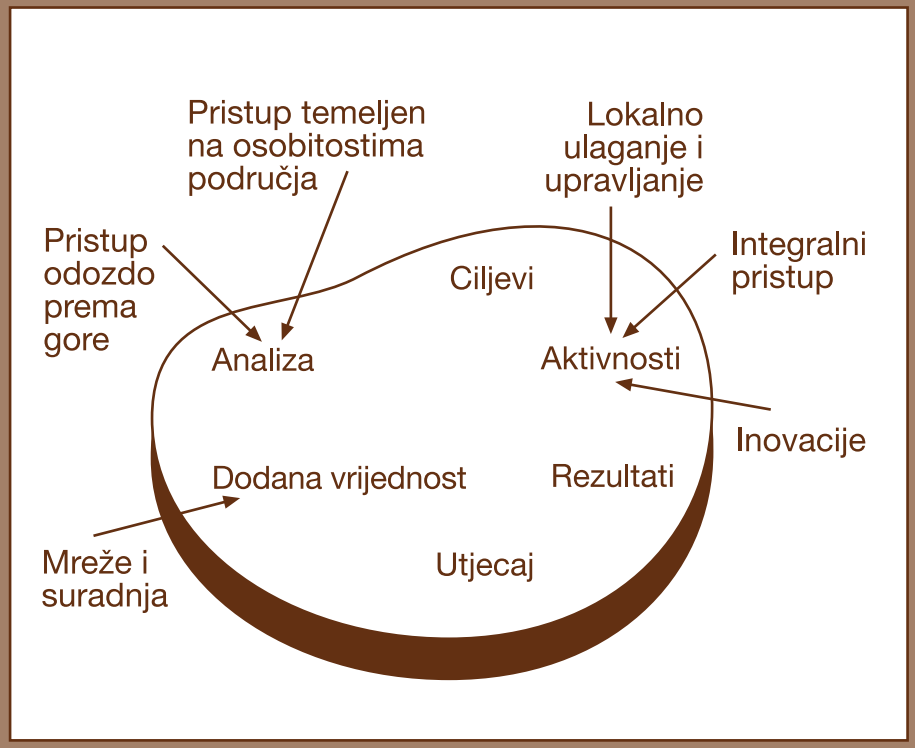
Razvojni trokut

Faze programa

Dinamika pristupa

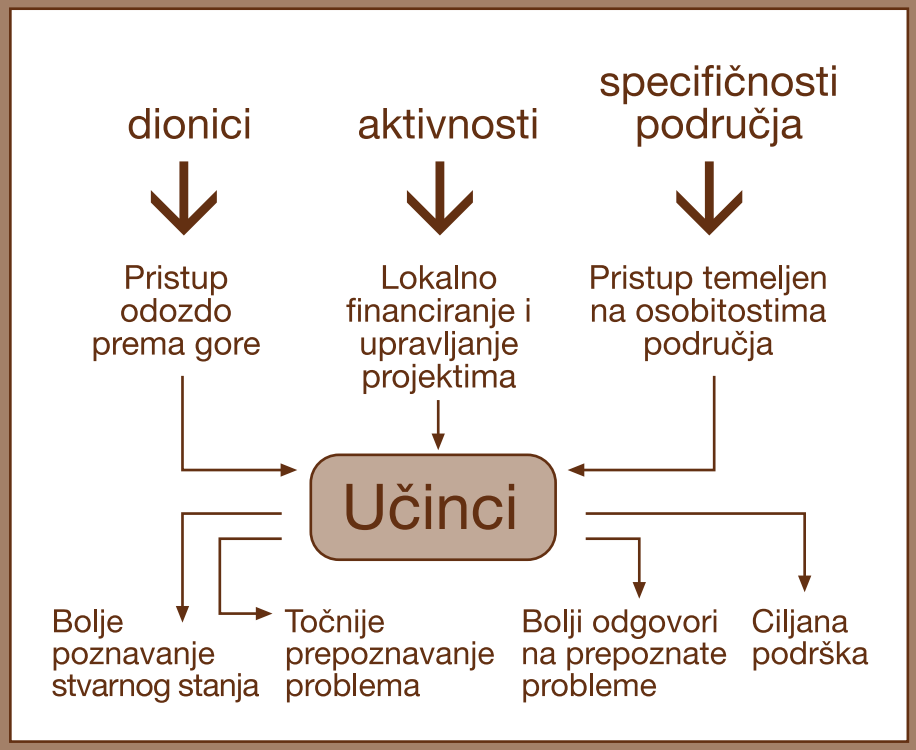

LEADER-ova dodana vrijednost

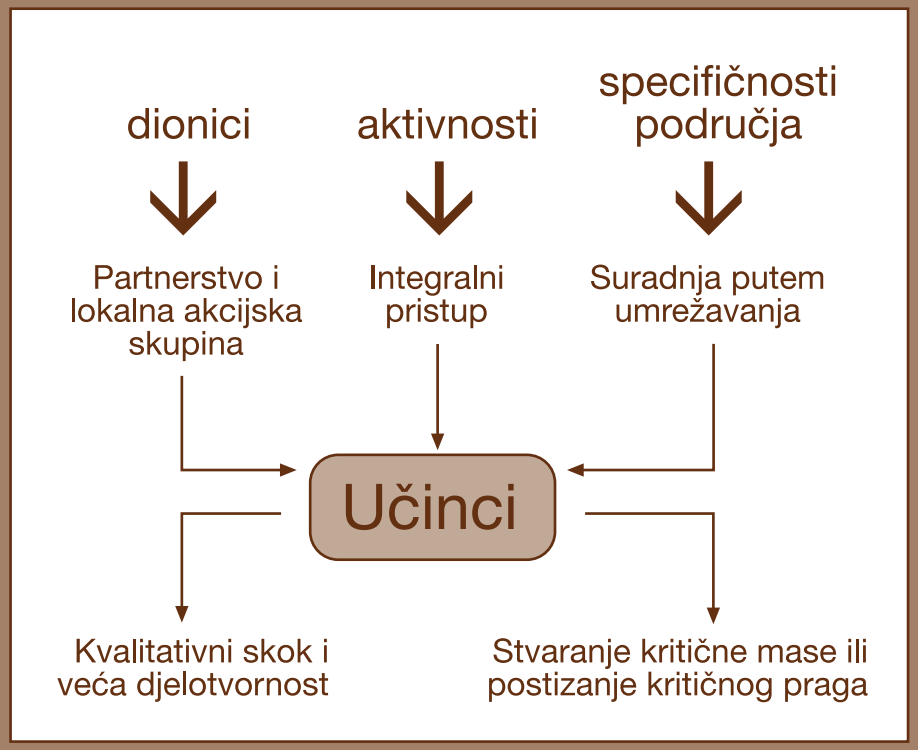

SLIKA 10,11

Učinci zbližavanja

Učinci stvaranja veza

Pogled naprijed

- Glavni izazovi u budućnosti nekog područja?
- Prioritetni ciljevi za njihovo rješavanje?
- Primjerenost postojećih politika i programa?
- Važnost sedam LEADER-ovih načela za provedbu nekog programa?
- Razlozi neuspjeha?

LEADER: PRISTUP RURALNOM RAZVOJU

Plan poglavlja

LEADER: pristup ruralnom razvoju

POGLAVLJE 2

SLIKA 1	LEADER: pristup ruralnom razvoju	
SLIKA 2	Pitanja od presudne važnosti za ruralna područja	RAZINA 1
SLIKA 3	Čimbenici razvoja i njihovi interesi	RAZINA 1
SLIKA 4	LEADER-ov poseban doprinos	RAZINA 1
SLIKA 5	Sedam ključnih načela	RAZINA 1
SLIKA 6	Razvojni trokut	RAZINA 2
SLIKA 7	Faze programa	RAZINA 2
SLIKA 8	Dinamika pristupa	RAZINA 2
SLIKA 9	LEADER-ova dodana vrijednost	RAZINA 1
SLIKA 10	Učinci zbližavanja	RAZINA 2
SLIKA 11	Učinci stvaranja veza	RAZINA 2
SLIKA 12	Pogled naprijed	RAZINA 2

LEADER: PRISTUP RURALNOM RAZVOJU

Upućujemo na

Zapisi LEADER-a II

Inovacijske bilježnice

Br.6: Stvaranje strategije razvoja u svjetlu LEADER-ova iskustva:

Dio1: Lokalna konkurentnost (2000.)

Zapisi Opservatorija

Br.3: Korištenje LEADER-ova pristupa u budućim ruralnim politikama (1999.)

Vodiči

Metodološki vodič za analizu lokalnih potreba za inovacijama (1996.)

LEADER-ov Magazin

Br.16: Posebni LEADER-ov simpozij "Prema novoj Inicijativi Zajednice za ruralni razvoj: 800 voditelja iznosi svoje stajalište" (zima 1997.-98.)

Br.20: Otvaranje radnih mjesta u seoskim područjima (proljeće 1999.)

Primjeri

9 izvještaja iz LEADER-ova Magazina

DRŽAVA	VODEĆA POKRAJINA ILI PODRUČJE	IZVOR
Njemačka	Anhalt-Zerbst	L.M. br.14
Grčka	Kalambaka-Pyli	L.M. br.23
Španjolska	Montaña Palentina	L.M. br.21
Francuska	Pays de Gâtine	L.M. br.19
Irska	Duhallow	L.M. br.25
Italija	Alto Casertano	L.M. br.20
Nizozemska	Noordwest Friesland	L.M. br.17
Finska	Keski-Häme	L.M. br.23
Švedska	Skogslandet	L.M. br.21

Svesci "Inovacijske aktivnosti"

M25-E24-E10-P17-S26-T06

LEADER: pristup ruralnom razvoju

LEADER: pristup ruralnom razvoju

Pitanja od presudne važnosti za ruralna područja

S gledišta održivog razvoja, LEADER-ov pristup se temelji na unutrašnjim mogućnostima i ograničenjima ruralnih područja kao posljedice okolišnih, društvenih i kulturnih čimbenika iz prošlosti, te na vanjskim mogućnostima i ograničenjima koja nastaju kao rezultat stvaranja lokalnog gospodarstva.

Stanje svakog seoskog područja može se analizirati kroz pitanja koja su dobrim dijelom mnogim područjima zajednička:

→ **Uključivanje zajednice i jačanje socijalne povezanosti** *LM 23

Keski-Häme, Finska

→ **Obnova kulture i identiteta područja** LM 17

Noordwest Friesland, Nizozemska

→ **Očuvanje prirodnih vrijednosti i gospodarenje okolišem i zemljištem** LM 21

Montaña Palentina, Španjolska

→ **Pokretanje aktivnosti, jačanje konkurentnosti i pristup tržištu** LM 20

Alto Casertano, Italija

→ **Uporaba modernih tehnologija u svim djelatnostima (poljoprivreda, prijevoz itd.), osobito računalna i komunikacijska tehnologija (ICT)** LM 19

Pays de Gâtine, Francuska

→ **Uravnoteženost migracijskih tokova i osiguranje društvenog i profesionalnog uključivanja** LM 25

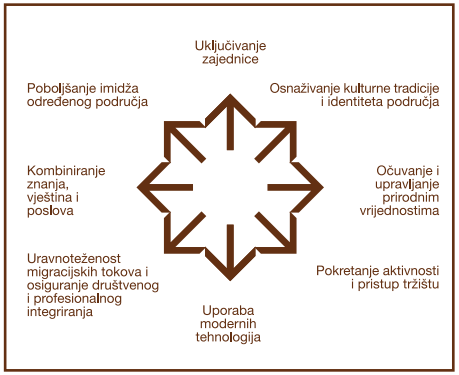
Duhallow, Irska

→ **Povezivanje iskustva, vještina i poslova** LM 14

Anhalt-Zerbst, Njemačka

→ **Poboljšanje imidža određenog područja** LM 21

Skogslandet, Švedska

* Izvještaji LEADER-ova Magazina

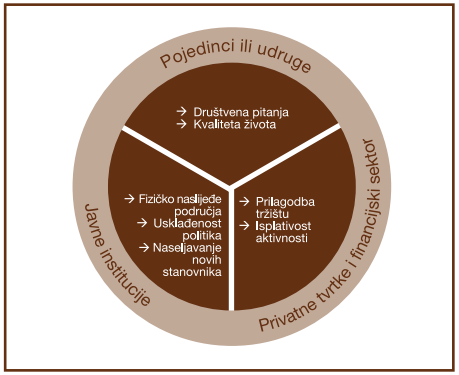
Čimbenici razvoja i njihovi interesi

Želimo li stvoriti pristup koji odgovara specifičnim potrebama ruralnih krajeva, potrebno je pronalaziti nove pristupe lokalnom razvoju, te, prije svega, pronaći pristup koji što bolje odgovara potrebama i očekivanjima nositelja lokalnog razvoja. Zagovarajući integralni, odozdo prema gore pristup, kao i decentraliziranu upravu, LEADER osigurava da pokretači razvoja u seoskom području ponovo dođu do izražaja.

Potrebno je dobiti temeljit uvid u sve dionike u određenom području prije nego što se počnu razvijati partnerski odnosi.

Dionike i potencijalne partnere možemo podijeliti u tri glavne skupine:

- **Pojedinci ili udruge ljudi** koji se prvenstveno bave društvenim pitanjima, pitanjima zapošljavanja i kvalitete života.
- **Privatno poduzetništvo i financijski sektor** koji se prvenstveno bave razvojem poduzetništva, kao i prilagodbom lokalnog gospodarstva tržištu.
- Regionalne, državne i europske **javne institucije**, koje se bave regionalnom politikom, zapošljavanjem, te okolišnim, privrednim, društvenim i kulturnim naslijeđem, naseljavanjem novih stanovnika i međusektorskim povezivanjem te politikama razvoja koje se temelje na osobitostima određenog područja.

LEADER-ov poseban doprinos

Po mišljenju LEADER-ovih akcijskih skupina, četiri su glavne vrijednosti ovog programa:

- → **decentralizirani, integralni, odozdo prema gore pristup koji se temelji na osobitostima pojedinog područja:** pristup koji se temelji na cjelovitom promišljanju perspektiva određenog područja (ignorira uobičajene tematske i sektorske podjele), dovodeći različite sektore u vezu te prihvaćajući pristup koji osigurava lokalnim dionicima da izraze svoje poglede i pomognu u oblikovanju budućnosti svog kraja sukladno vlastitim željama i vizijama budućnosti; LEADER-ova inicijativa se pokazala osobito korisna kao sredstvo ponovnog društvenog i gospodarskog oživljavanja seoskih područja;
- → **uključivanje zajednice**: vrijednost ugrađena u LEADER-ov pristup; cilj sudjelovanja zajednice omogućuje zajedničko sudjelovanje u osmišljavanju budućnosti određenog kraja, prevladavajući fatalizam, tradicionalne podjele i boreći se protiv izoliranosti te osiguravajući ravnotežu između znanja, mogućnosti i potreba svih sektora u zajednici; LEADER pomaže definirati nove ili oživjeti postojeće lokalne osobitosti;

- → **ujedinjavanje nositelja razvoja na lokalnoj razini**: LEADER potiče uspostavu novih partnerstava i oblika upravljanja na lokalnoj razini; ovisno o lokalnom kontekstu, LEADER pomaže proces nastajanja novih oblika organiziranja zajednice - strukovnih, političkih i drugih; LEADER se usredotočuje na lokalni pristup koji potiče jačanje lokalnih mehanizama upravljanja;
- → **mogućnost da se nerealizirane zamisli provedu u praksi:** selekcija projekata u okviru LEADER-a provodi se tako što se potencijalnim voditeljima projekata, čije su ideje do tada često bile zanemarivane, omogućuje javno iznošenje osobnih zamisli, kao i zajedničko razvijanje i osiguranje potpore za njihovu provedbu; LEADER podržava projekte srednje veličine kao i eventualno rizičnije projekte, koji obično ne zanimaju klasične upravne, tehničke i financijske ustanove.

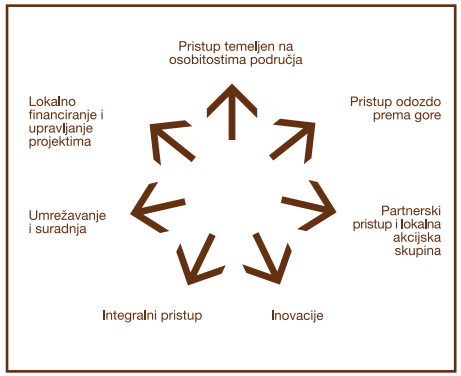
U nekim zemljama postoje druga snažna LEADER-ova obilježja. Tako je:

- → u **Španjolskoj** dan naglasak na **promjenu stajališta**;
- → u **Francuskoj** glavni zadatak **okupiti sve lokalne dionike** na danom području;
- → u **Švedskoj** dan naglasak na **razmjenu i prijenos iskustava među seoskim područjima**;
- → u **Italiji** LEADER-ova uloga omogućiti da se **različite nerealizirane zamisli provedu u praksi**;
- → u **Njemačkoj** važnost dana **stvaranju lokalnih akcijskih skupina**.

Sedam osnovnih načela

LEADER-ov pristup možemo analizirati s obzirom na sedam osnovnih načela:

- **Pristup temeljen na osobitostima područja** - zahtijeva određivanje razvojne politike na temelju stvarnog stanja nekog područja, njegovih jakih i slabih strana. U LEADER-u "područje" **označava** prilično homogenu cjelinu na lokalnoj razini koju obilježava unutrašnja socijalna povezanost, zajednička povijest i običaji, osjećaj zajedničkog identiteta i sl. Razlozi korištenja ovog pristupa proizlaze iz rastućeg interesa lokalnih nositelja da održivi razvoj svojih zajednica temelje na autohtonim lokalnim vrijednostima.
- **Pristup odozdo prema gore** - nastoji ohrabriti sudjelovanje javnosti na lokalnoj razini u donošenju razvojnih politika. Traži se uključivanje lokalnih čimbenika, uključujući zajednicu kao cjelinu, gospodarske i društvene interesne skupine te predstavnike javnih i privatnih institucija. Pristup odozdo prema gore najčešće se ostvaruje kroz dvije glavne aktivnosti (animiranjem, odnosno pokretanjem inicijativa u zajednici i educiranjem lokalnih zajednica), a koristi se u različitim fazama programa, sukladno prepoznatim potrebama.

- **Partnerski pristup i lokalna akcijska skupina (LAS)** - Lokalna akcijska skupina je tijelo u kojem sudjeluju predstavnici sva tri sektora, a utvrđuje zajedničku strategiju i lokalni plan djelovanja za svako LEADER-ovo područje. Lokalna akcijska skupina je jedno od najoriginalnijih i strateški najsnažnijih dijelova LEADER-ova pristupa. Uključujući sva tri sektora, osnažena pravom donošenja odluka te prilično velikim proračunom, lokalna akcijska skupina predstavlja nov model organiziranja koji može znatno utjecati na institucionalnu i političku ravnotežu određenog uključenog područja.
- **Inovacije** - Premda je LEADER-ov koncept i način provedbe na terenu sam po sebi novina, LEADER-ova Inicijativa traži da aktivnosti u okviru LEADER-a također budu inovativne. To mogu biti aktivnosti koje promiču lokalne vrijednosti na nov način, aktivnosti od interesa za lokalni razvoj, a koje nisu obuhvaćene ostalim razvojnim politikama, aktivnosti koje daju nove odgovore na prepoznate slabosti i probleme seoskih područja, ili pak aktivnosti koje pomažu stvaranju novog proizvoda, novih procesa, odnosno, novog oblika organiziranja ili novih tržišta. Inovacija je također uključena u demonstracijske dijelove programa ili umrežavanje; prijenosom informacija ostalim skupinama nositelja ruralnog razvoja kako bi ih postignuti rezultati potaknuli na pokretanje vlastitih ili zajedničkih projekata s onima koji su im poslužili kao uzor.
- **Integralni (objedinjujući) pristup** - Aktivnosti i projekti sadržani u lokalnom akcijskom planu povezani su i usklađeni u jednu cjelinu. Objedinjavanje se može provoditi u okviru aktivnosti koje se vode samo u jednom sektoru, u okviru svih programskih aktivnosti ili pojedinačnih aktivnosti te (kao najvažnije) kroz veze među različitim gospodarskim, društvenim, kulturnim i okolišnim nositeljima razvoja te sektorima koji djeluju na tom području.

- **Umrežavanje i suradnja među područjima** - Potičući razmjenu i prijenos informacija o politikama razvoja te o razmjeni i prijenosu inovacija, LEADER-ova mreža nastoji smanjiti izoliranost lokalnih akcijskih skupina te uspostaviti bazu podataka i analizirati poduzete aktivnosti. Da bi se unaprijedilo postojeće europsko i nacionalno umrežavanje, neke lokalne akcijske skupine su se spontano povezale u neformalne mreže. Suradnja među područjima može biti prekogranična, ali se isto tako može odvijati i između susjednih područja unutar jedne države.
- **Lokalno financiranje i upravljanje** - Još jedan važan element u LEADER-ovu pristupu je delegiranje velikog dijela odgovornosti lokalnim akcijskim skupinama; misli se na donošenje odluka o financijskim potporama i upravljanju lokalnim akcijskih skupinama. Međutim, stupanj samostalnosti lokalnih akcijskih skupina značajno ovisi o ustrojstvu i institucionalnom kontekstu pojedinih država članica (Europske unije, nap.ur.).

Razvojni trokut

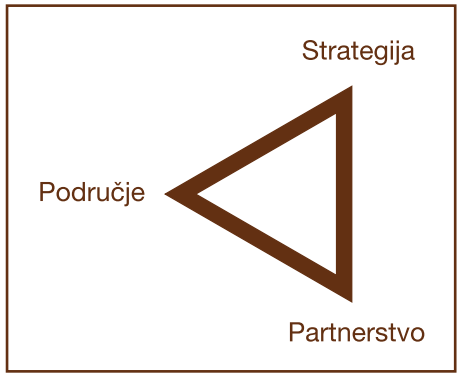
Lokalno područje karakterizira osam osnovnih dijelova "kapitala područja", a to je ujedno i kamen temeljac LEADER-ova pristupa.

Izraz "kapital područja" odnosi se na dobra nekog područja (ljudi, aktivnosti, krajolici, nasljeđe, znanje) koja se promatraju i analiziraju kao jedinstvene vrijednosti na kojima se može temeljiti budući razvoj nekog područja.

Analiziranjem tih jedinstvenih obilježja i identificiranjem ključnih točaka, dobivenih analizom osobitosti određenog područja, stvaraju se **strategije** prilagođene specifičnim osobinama pojedinog područja. Ti elementi mogu poslužiti kao polazište za stvaranje zajedničkih tema.

Zahvaljujući upućenosti u lokalne prilike i reprezentativnosti svojeg članstva, **LEADER-ova lokalna akcijska skupina** zadužena je za pripremu i odabir odgovarajuće strategije.

Premda svako ruralno područje zahtijeva posebno prilagođenu strategiju, može se razlučiti pet tipova strateških pravaca za pet tipova područja:

Tip 1: Područja gdje postoje brojni voditelji projekata, od kojih mnogi rade zajedno u cilju poticanja proizvodnje i promocije područja te rade na prikupljanja podataka.

Prikladne strategije: strategije dopunjavanja (strategija se temelji na povezivanju nositelja lokalnog razvoja i sektora); strategije poticanja rubnih/neuobičajenih aktivnosti s ciljem poticanja već postojeće dinamike.

Tip 2: Područja gdje također postoje brojni voditelji projekata. Međutim, oni rade raspršeno, imaju slabe veze s područjem u kojem djeluju i nemaju razvijene mehanizme partnerskog rada.

Prikladne strategije: strategije integracije/objedinjavanja, usmjerene k stvaranju veza među postojećim raspršenim elementima - oslanjanje na multidisciplinarne zajedničke teme kako bi prevladali otpore prema zajedničkom/partnerskom radu.

Tip 3: Područja gdje postoji samo nekoliko raspršenih voditelja projekata pa se obnova pojedinog sektora, aktivnosti, povijesne ili prirodne vrijednosti može koristiti kao temelj za strategiju obnove nekog područja.

Prikladne strategije: strategije za oporavak i ponovni razvoj zanemarenih resursa (ovo je najčešći tip LEADER-ove strategije).

Tip 4: Područja obilježena socijalnom ili zemljopisnom neravnotežom koja se ogleda u slaboj raspodjeli poslovnih prilika ili nedostatkom raznolikih mjera za poticanje razvoja.

Prikladne strategije: strategije za obnovu ravnomjerna pristupa mogućnostima; za ostvarenje ovih strategija mora se obaviti odabir voditelja projekata; to moraju biti ili najpoduzetniji pojedinci u zajednici ili naprotiv baš oni koji do tada nisu imali prilike stvoriti ili predstaviti svoj projekt.

Tip 5: Područja koja trpe ozbiljan gubitak stanovništva ili izoliranost, gdje postoji jaka sklonost napuštanju poljoprivrede i seoskih domaćinstava te zatvaranju preostalih poduzeća (koja u većini slučajeva vode stariji poduzetnici). Područje ostaje pusto pa se smatra životno važnim pronaći nove resurse ili aktivnosti kako bi se obnovila živost područja.

Prikladne strategije: strategija "početnog/pokretačkog udarca" (podrška onim malobrojnim inovativnim nositeljima razvoja koji još postoje u području) i/ili strategija ubrizgavanja "novog života" na svim područjima (širok broj usklađenih mjera koje se temelje na osobitosti područja, a cilj im je promocija inovativnih pojedinačnih ili skupnih zamisli ili projekata); strategija za privlačenje i davanje podrške novim naseljenicima u rijetko naseljenim područjima.

Faze programa

U provedbi samog programa LEADER-ov pristup primjenjuje metodu “korak po korak:

- provedba **analize o osobitostima područja** koja na kraći ili dulji rok uključuje sve lokalne nositelje razvoja tog područja;
- postavljanje **ciljeva**, određivanje strateških prioriteta i određivanje redosljeda provedbe aktivnosti prema njihovoj važnosti;
- provedba **aktivnosti** na terenu, pri čemu lokalna akcijska skupina pruža sustavnu potporu voditeljima projekata;
- ostvarivanje izravnih **rezultata**;
- kvantitativna i kvalitativna procjena **utjecaja** projekta;
- analiza LEADER-ove **dodane vrijednosti** na lokalnoj razini (to se, primjerice, ogleda u oživljanju lokalnih zajednica ili povećanju spremnosti za poduzimanje različitih incijativa i aktivnosti).

Analiza utjecaja i dodane vrijednosti se koristi kao ulazni podatak u novoj **analizi**, koja je izvor informacija za razvoj strategije nekog područja.

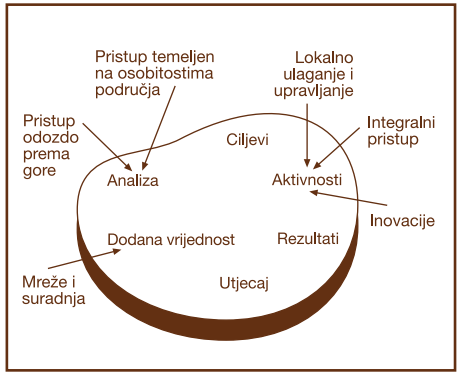

Dinamika pristupa

Nekoliko primjera pokazuje kako su **faze programa (slika 7) usklađene s LEADER-ovim pristupom (slika 5).**

Dinamika pristupa temelji se na sljedećim vrijednostima:

- → **Pristup temeljen na osobitostima područja** pokreće proces (analizu) na temelju resursa/vrijednosti i posebnih potreba svakog ruralnog područja, osiguravajući da lokalne zajednice izraze svoja gledišta.
- → **Pristup odozdo prema gore** omogućuje lokalnim dionicima sudjelovanje, uzimajući u obzir specifične prilike svakog ruralnog područja. Pristup otvara prostor za raspravu o jakim i slabim stranama nekog područja, prijetnjama i prilikama za razvoj, a na temelju tih analiza određuju se ciljevi, načini provedbe aktivnosti, očekivani rezultati i utjecaj koji će ostvariti provedba programa.
- → **Integralni međusektorski pristup** i inovacijske aktivnosti utječu na način provedbe aktivnosti. Ovaj pristup također utječe na utjecaj i učinak poduzetih aktivnosti.
- → **Lokalno financiranje i upravljanje** utječe na prilagodljivost programa tijekom njegove provedbe, a u mnogo slučajeva i na tip projekata koji se može financirati (primjerice neodgovarajući način isplate sredstava može obeshrabriti neke voditelje projekata, iako su njihovi projekti ponekad najinovativniji).
- → **LEADER-ovo umrežavanje i suradnja** jačaju razmjenu (informacija) između lokalnih razina i vanjskog svijeta (protok informacija i znanja, razvoj zajedničkih/partnerskih projekata) te pridonose dodanoj vrijednosti programa.

LEADER-ova dodana vrijednost

LEADER je zasnovan na novom shvaćanju ruralnog razvoja koji se temelji na:

- **“zbližavanju” nositelja razvoja, aktivnosti i lokalnih komponenti** - Takvo povezivanje, koje čini dio opće LEADER-ove filozofije i shvaćanja, ostvaruje se uporabom integralnog, odozdo prema gore pristupa, koji se temelji na osobitostima područja.
- **uspostavljanju “veza” između dionika, aktivnosti i područja** - uspostavljanje veza ostvaruje se organiziranjem i vođenjem “vodoravnih” lokalnih partnerstava u cilju upotpunjavanja postojećih struktura. Taj cilj se ostvaruje i putem decentraliziranog sustava financiranja i upravljanja, umrežavanjem i uspostavljanjem lokalnih i prekograničnih partnerskih odnosa između ruralnih područja.

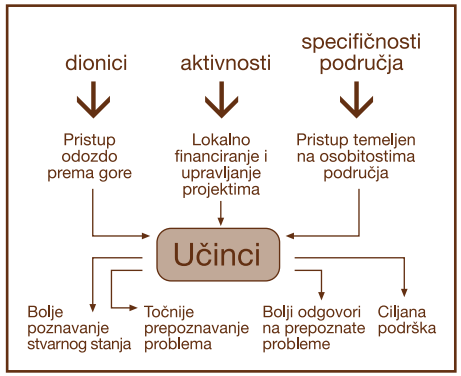
Ova dva ključna koncepta LEADER-ova pristupa mogu se susresti u različitim fazama provedbe razvojnih mjera. Ovdje ih jednostavno zaokružuju u obliku dva dijagrama (sljedeće slike).

Učinci zbližavanja

Na početku ovog prikaza opisali smo značajke "klasičnih" razvojnih metoda. Upozorili smo da se kod ovih metoda često javlja problem da su odgovorni za politike podrške ruralnom razvoju značajno udaljeni od korisnika tih politika (centralizirano, okomito upravljanje, odluke se donose daleko od onih kojima su namijenjene i sl.), što donosi dosta problema u pružanju pomoći određenim područjima. Potrebe ruralnih područja i njihovih stanovnika, kao i pristup procjenama projektnih ponuda, procjenjuju se na tipski, "činovnički" način, bez izravna poznavanja onog što se zbiva na "terenu". Problem je i tipiziran pristup potrebama lokalnih zajednica, katkada odugovlačenje s donošenjem odluka o financiranju projekata i dr., često su postupci odobravanja projekata neusklađeni s vremenom koje voditelji projekata imaju na raspolaganju itd.

LEADER nastoji primijeniti drukčiji pristup razvoju ruralnih krajeva, dovodeći donositelje odluka i administrativno osoblje u izravnu vezu sa zajednicom za koju rade, skraćujući rokove u kojima odlučuju o dodjeli financijskih sredstava projektima, pružajući projektima podršku sukladno prepoznatim potrebama i osiguravajući podršku pri provedbi projekata. To se postiže stvaranjem timova stručnjaka/praktičara na terenu (*in situ*) kako bi bili što bliže "stvarnom životu", što omogućuje prilagodbu podrške pojedinačnim osobinama i uvjetima svakog seoskog područja.

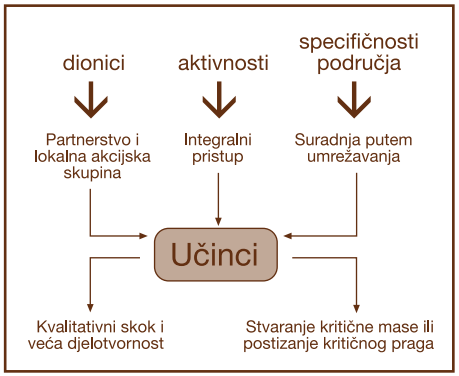

ZBLIŽAVANJE NUDI:	S DIONICIMA (PRISTUP ODOZDO PREMA GORE)	S AKTIVNOSTIMA (FINANCIRANJE I UPRAVLJANJE PROJEKTIMA)	S RURALNIM PODRUČJIMA
Bliže, temeljitije i točnije poznavanje stvarnog stanja	Izravno poznavanje lokalnih zajednica	Dobra upućenost u stvaranje i razvoj projekata	Stvarno poznavanje složenosti ruralnog područja
Točnije prepoznavanje (situacije na terenu)	Izravno prepoznavanje: - voditelja projekata i lokalnog znanja - skupina s poteškoćama	Prepoznavanje ideja i projekata	Prepoznavanje slabosti, ali i vrijednosti nekog područja
Prikladnije odgovore	Uvođenje oblika podrške usklađenih s potrebama lokalnih zajednica	Uvođenje primjerenijih metoda izbora projekata	Stvaranje projekta u nekom području na temelju cjelovitog uvida u sve lokalne resurse/vrijednosti
Ciljanu podršku	Izravna komunikacija i česti kontakti	Podrška u vođenju projekata koje financiraju, a ne uobičajeni "činovnički", distancirani odnos prema projektima	Procjena projekata u hodu i postupna prilagodba mjera podrške

Učinci stvaranja veza

Zahvaljujući svom pristupu ruralnom razvoju, koji ne poznaje tradicionalne sektorske i zemljopisne podjele, te podjele na temelju vrsta usluga ili korisničkih skupina, LEADER njime pomaže razvoju veza među dionicima u lokalnim zajednicama te povezivanju aktivnosti u lokalnim zajednicama (koje se najčešće provode izdvojeno). Taj pristup ujedno pridonosi i povezivanju različitih ruralnih područja.

Lokalni pristup će biti još djelotvorniji tamo gdje se takvo **zbližavanje i veze** ostvaruju na što usklađeniji način. Inovativnost pristupa uvelike ovisi i o sposobnosti povezivanje ili objedinjavanja sljedećih koncepata: “razvoja na temelju osobitosti područja”, “participatorni/sudjelujući proces”, “upravljanje partnerskim odnosima”, “višesektorski pristup”, “umrežavanje”, i “prikladne procedure financiranja i upravljanja projektima”.

USPOSTAVA VEZA MEĐU: → / OMOGUĆUJE: ↓	dionicima (lokalno partnerstvo)	aktivnostima (objedinjavanja)	područjima (umrežavanje i suradnja među područjima)
kvalitativni skok i veću djelotvornost udružujući različite i nadopunjavajuće oblike	Uporaba različitih ali komplementarnih potencijala/ resursa iz javnog, privatnog i civilnog, sektora	Stvaranje novih proizvoda, promocija jedinstvenih osobina/vrijednosti područja ujedinjujući lokalne dionike i raspršene aktivnosti	Razmjena i prijenos iskustva i znanja među područjima
stvaranje nužne kritične mase ili postizanje kritičnog praga	Okupljanje lokalnih dionika oko zajedničkih projekata i/ili aktivnosti	Suradnja među tvrtkama u cilju boljeg/lakšeg pristupa perspektivnim tržištima	Suradnja među područjima kako bi se osnažili ili proveli lokalni projekti koji zahtijevaju veći stupanj podrške

Pogled naprijed

→ Na temelju značajki/osobina područja, koji su **najveći izazovi** za budućnost?

→ Kako se oni prepoznaju i tko ih artikulira?

→ **Koji su prioriteti u rješavanju tih izazova?**

1. Osnažiti unutrašnju povezanost područja?
2. Bolje iskoristiti lokalne resurse?
3. Unaprijediti način rada lokalnih partnerstava?
4. Širiti/diversificirati i objediniti razvojne inicijative?
5. Poboljšati vještine prijenosa stečenog znanja i iskustava?
6. Pronaći načine poboljšanja gospodarske situacije (radna mjesta, poduzeća)?
7. Pronaći načine uključivanja zajednica?
8. Poboljšati prepoznatljivost i imidž područja?
9. Uvesti inovacije?
10. Poduprijeti razmjenu s vanjskim svijetom i otvaranje prema svjetskoj zajednici?
11. Bolje uskladiti vlastito djelovanje s drugim aktivnostima i/ili programima ruralnog razvoja?

→ Pružaju li **dosad provedene razvojne politike i programi** zadovoljavajući odgovor tim izazovima?

→ Kako ocjenjujete **važnost svakog od sedam osnovnih načela** LEADER-ova programa? Na temelju svakog od ovih elemenata, što su čimbenici uspjeha, a što uzroci neuspjeha?

→ Glavni izazovi u budućnosti nekog područja?

→ Prioritetni ciljevi za njihovo rješavanje?

→ Primjerenost postojećih politika i programa?

→ Važnost sedam LEADER-ovih načela za provedbu nekog programa?

→ Razlozi neuspjeha?